

Shared Reading – oppleve litteraturen sammen

Shared Reading er en form for litteraturformidling som kommer fra England. Nå begynner lesegrupper etter denne metoden også å bli utbredt i norske folkebibliotek. Vi leser kvalitetslitteratur sammen for å bli klokere på oss selv og andre, i et fellesskap som er både hyggelig og berikende.

Personlig innlevelse i litteraturen

Shared Reading er en form for lesegrupper der vi deler den umiddelbare opplevelsen av litteratur. Det er ingen forberedelser for deltakerne. Teksten blir delt ut i lesegruppen der og da, og den blir lest høyt av leselederen. Leselederen har valgt og forberedt teksten, og legger til rette for samtalen.

Vi leser som regel en novelle og et dikt. Lesegruppen varer vanligvis en til halvannen time, og det kan være fra to til ti deltagere. Det er ingen runder der vi presenterer oss selv, deltakerne sier bare hva de heter til fornavn. Alle er likeverdige i gruppen uavhengig av sosial bakgrunn. Dette er med på å skape en trygg og hyggelig ramme som gjør at alle føler seg velkommen.

Det er lagt inn pauser i lesingen der vi snakker om det som har blitt lest. Leselederen stiller åpne spørsmål for å få i gang og lede samtalen. Alt som teksten får oss til å tenke på kan vi snakke om. Det er ingen fasit eller rette svar som vi skal frem til, men gi rom for personlige opplevelser av teksten og ulike perspektiv. Vi snakker om hvordan vi opplever handlingen og tema i novellen eller diktet. Litteraturen blir utforsket i fellesskap, og vi skal ikke frem til en felles tolkning som vi kan enes om.

Leselederen tilrettelegger for samtalen, men skal selv ikke forklare teksten. Vi bruker ikke ord og begrep fra litteraturundervisningen, og forteller ikke så mye om forfatteren og setter ikke teksten i en litteraturhistorisk sammenheng.

Teksten blir lest høyt

Høytlesningen skaper et eget fellesskap siden vi sitter og hører på den samme stemmen. Mange synes det er uvant å bli lest høyt for, dette har de ikke opplevd siden de var barn. Høytlesningen skaper en rolig stemning og gjør at vi fordyper oss i teksten. Når teksten blir lest høyt, blir det lettere å konsentrere seg og det er med på «åpne» litteraturen. Deltakerne kan velge om de vil følge med på arket med teksten på eller om de bare vil lytte.

Teksten oppleves veldig annerledes når den blir lest høyt enn når vi leser den selv på papir. Teksten blir mer levende og vi legger mer merke til nyanser i historien. Dette er også en godt egnet måte å formidle litteratur på til de som ikke er så god til å lese selv.

Rom for stillhet

Som deltaker må du ikke si noe for å være med i lesegruppen. Det er helt greit å bli med og bare lytte til høytlesningen og samtalen. For mange er det befriende å delta i en slik sammenheng uten noen form for press om å prestere og si de riktige tingene. Vi tar aldri runder rundt bordet der deltakerne må si noe etter tur. I Shared Reading er det også små pauser med stillhet i samtalen og høytlesningen. Stillheten gir rom for at deltakere kan reflektere over teksten og lar den synke inn.

Hva vi leser

Gode historier, godt språk, noe å undre seg over og bryne seg på er viktig når det gjelder valg av litteratur. Shared Reading er en lav terskel til den seriøse litteraturen. Vi leser kvalitetslitteratur og klassikere, både norsk og oversatt. Litteratur som mange kan synes er vanskelig tilgjengelig, men som blir «åpnet» når den blir lest høyt og snakket om i gruppen. Noveller av forfattere som Kjell Askildsen, Alice Munro, Franz Kafka, Ernest Hemingway, Dorte Nors, Anton Tsjekhov, Frode Grytten f.eks. egner seg godt i Shared Reading.

Etter novellen leser vi som regel et dikt. Diktet har gjerne en tematisk tilknytning til novellen og kan sette den i et nytt perspektiv. Mange er uvant med å snakke om dikt. Men her handler det om å oppleve og reflektere over diktet på et personlig plan, og det er frigjørende for mange. Lyrikere som Olav H. Hauge, Stein Mehren, Emily Dickinson, Gro Dahle er fine å bruke i slike lesegrupper.

Bakgrunnen til Shared Reading

Shared Reading som metode kommer fra Liverpool, og er utviklet av The Reader Organisation, i samarbeid med universitetet i Liverpool. Metoden har solid faglig forankring i forskning på lesing og psykisk helse. Det hele startet på 1990-tallet med lesegrupper på voksenopplæringen for folk uten arbeid og utdanning.

Det viste seg at deltakerne følte seg bedre når de hadde fordypet seg i de litterære klassikerne og snakket om det de hadde lest. Dette ble utviklet til en egen metode for litteraturformidling, der opplevelsen av litteratur i felleskap er med på å bedre vår psykiske helse. I England er det Shared Reading-grupper i fengsler, psykiatri og rusomsorg, men også i bibliotek og skole.

Shared Reading og psykiske helse

Vi driver vi ikke med terapi selv om vi er personlige og snakker om oss selv. Men effekten av det kan være terapeutisk. Høytlesningen roer også ned urolige tanker.

Teksten kan gi ord til tanker og følelser som det kan være vanskelig finne selv. Mange opplever at de blir sett og forstått av teksten som de leser. Når de snakker om det som skjer i teksten er det som om de snakker om seg selv. Det kan oppleves trygt og mindre eksponerende.

Mye av den litteraturen vi leser handler også om hvor vanskelig det er å være menneske: Om tap, sorg, skam, vanskelige sosiale relasjoner. Men vi behandler ikke folks spesifikke problemer. Vi snakker om allmenne tanker og følelser.

Lesegruppene er også et sosialt fellesskap der det er trygt å være. Det du sier blir tatt godt i mot av leselederen og de andre i gruppen. Du blir lyttet til, og lytter også til det som de andre i gruppen sier og tar inn andres synspunkt og perspektiv. Deltakere opplever at dette er en møteplass som både er

trygg og imøtekommende, men der du også blir utfordret gjennom de litterære tekstene og andres oppfatning av dem.

Digitale lesegrupper

Under koronavåren var det flere som satt opp lesegrupper på Zoom eller Teams, og mange har videreført dette. Noe av nærheten og opplevelsen forsvinner når vi sitter ved hver vår skjerm, men for mange som ikke har et slikt tilbud som de kan oppsøke der de bor kan dette være en god måte å oppleve litteratur på og delta i et sosialt fellesskap. Du kan være aktiv og delta i samtalen, men også lene deg tilbake og lytte.

Noen av deltakerne som var vant med å delta på de vanlige lesegruppene på biblioteket syntes det var uvant, og noen likte ikke så godt å snakke når de satt foran PC-en. Mens andre slappet mer av siden de var hjemme hos seg selv. Mange fikk mye ut av teksten og reflekterte godt rundt den. Selv om vi satt bak hver vår skjerm ble det en god litterær opplevelse der det var mulig å delta aktivt, det var både hyggelig og sosialt.

Dette var et fint tiltak i koronatiden der mange var alene og veldig mange møteplasser var stengt. Det er ikke alle som har et slikt tilbud som de kan oppsøke der de bor. Noen er isolert av ulike grunner. Dette er et koronatiltak som godt kan videreføres.

Praktiske tips til lesegrupper på nett

Zoom har funksjoner som gjør programmet godt egnet til dette. Det har en funksjon som heter Share Screen. Her kan du hente frem teksten så den kommer opp på skjermen for deltakerne der og da. Teksten kan være en skannet kopi eller et dokument i annet format. Det er mulig å se alle deltagerne på skjermen ved siden av teksten. Bruk funksjonen Gallery view, og ikke Speaker view.

Som i en vanlig lesegruppe blir teksten lest høyt av leselederen som tar pauser der vi snakker om det vi har lest.

Ha kamera på PC i øyen høyde så du ikke ser ned på folk. Sørg for å ha en rolig bakgrunn og at du ikke blir forstyrret. Bruk hodetelefoner med mikrofon så du hører hva andre sier og at andre hører deg.

Korte noveller på tre til seks sider egner seg godt. Pass på at du holder et godt øye med lesegruppen og at alle føler at de er med. Gå tilbake til teksten og les setninger eller avsnitt på nytt for å holde fokuset på teksten. Men husk også at dette ikke er et jobbmøte: Skap en hyggelig og avslappet stemning.

Hva skal til for å drive med Shared Reading

Det er veldig givende og meningsfylt å drive med lesegrupper etter denne metoden. Det er nødvendig å velge god litteratur, forberede den godt sørge for god gruppedynamikk og håndtere utfordringer som kan oppstå. Det er ønskelig å ha gjennomført kurset i Shared Reading som gir opplæring i det å ha lesegrupper etter denne metoden. Mange bibliotekarer i folkebibliotek har dette kurset nå, og mange flere kommer til.